

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งเนื้อหาออกได้ดังนี้

1. แนวความคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน

- 1) ความหมายของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2) ความเคลื่อนไหวของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 4) การให้ความสำคัญของภาครัฐต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ – การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

- 1) ความหมายและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ – การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 2) สถาปัตยกรรมเชิงนิเวศกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) ที่พักตากอากาศเชิงนิเวศ (ecolodge - ecoresorts)
- 4) กิจกรรมการท่องเที่ยวพักแรมด้วยเต็นท์
- 5) การพักแรมแบบบูติก แคมป์ปิ้ง (boutique camping)
- 6) สถาปัตยกรรมท้องถิ่นของพื้นที่

3. อุทยานแห่งชาติ

- 1) ความหมายและข้อมูลทั่วไป
- 2) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ
- 3) คุณค่าของอุทยานแห่งชาติ
- 4) การแบ่งเขตพื้นที่จัดการในอุทยานแห่งชาติ
- 5) แนวทางการปรับตัวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติทางบก

4. กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

- 1) ข้อมูลทั่วไป
- 2) สภาพพื้นที่
- 3) ศักยภาพของพื้นที่

2.1 แนวความคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.1 ความหมายของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

"การพัฒนาที่ยั่งยืน" (sustainable development) ได้มีการตีความหลากหลายไปตามศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ความหมายโดยรวมนั้น สมัชชาโลกจาก World Commission on Environment (ลูเมธ แสงนิมนวล, 2546) เสนอแนะไว้เมื่อ พ.ศ. 2526 ว่า รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง

สำหรับประเทศไทยได้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามอธิบายแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือ แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2540) ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ"¹

นอกจากนี้ ในการจัดทำข้อเสนอของประเทศไทยในการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 คณะอนุกรรมการกำกับการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้หาข้อยุติด้านค่านิยมของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน"

2.1.2 ความเคลื่อนไหวของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาสังคมโลก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เริ่มตั้งแต่สหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (human environment) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช

¹ "การพัฒนาแบบองค์รวม : การพัฒนาที่ยั่งยืน" (อ้างอิงจาก www.thaireefer.com)

ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และต่อมาในปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า Brundtland Commission) เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติรวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ขึ้นมาได้

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED²) หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ซึ่งผลการประชุมนี้ ผู้แทนของ 178 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นความสำคัญที่จะร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก

จากแผนปฏิบัติการ 21 ข้างต้น ประเทศไทยได้เอาเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้าร่วมดำเนินการด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) นอกจากจะมุ่งเน้น "คน" เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ยังเน้นเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืน

อีกทั้ง เมื่อได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ขึ้นในประเทศไทย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการและเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นกรรมการและเลขานุการฯ ตามที่ ครม. มีมติเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 และ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2545 มีการระดมความเห็น เพื่อกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนที่ชัดเจนของประเทศ และรายงานให้คณะกรรมการฯ ทราบ ประกอบกับ สศช. กำหนดจัดให้มีการประชุมประจำปี 2546 เรื่อง "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ขึ้น

แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถแตกสาขา และความหมายได้หลากหลายตามแต่ความเกี่ยวข้องของสาขาที่กล่าวถึง ถ้าจะกล่าวถึงในระดับประเทศแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดดุลยภาพของทุกมิติ โดยมีมิติหลักตามกรอบของสภาพัฒน์ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และมีมิติรอง เช่น มาตรฐานคุณภาพชีวิต ความเสมอภาค และระดับจิตใจ โดยมีการบริหารจัดการที่ดี และมีพหุภาคีร่วมทุกขั้นตอนเป็นกลไกขับเคลื่อน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มี 4

² UNCED - United Nations Conference on Environment and Development:

ยุทธศาสตร์หลัก คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาทุนทางสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาเสริมให้การพัฒนามุ่งสู่ความยั่งยืนที่ชัดเจนขึ้นอยู่แล้ว (ประเวศ วะสี, 2546)

2.1.3 หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ถึงแม้การพัฒนาที่ยั่งยืนจะมีการให้นิยามแตกต่างกันไปหลายรูปแบบ แต่มีหลักการโดยรวมเหมือนกัน คือ

1. การพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต
2. การพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็น "องค์รวม" คือ มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่น ๆ
3. การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิเสธ "เทคโนโลยี" เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้น ควรเป็นไปในทาง "สร้างสรรค์" ไม่ใช่ "ทำลาย"

โดยการพัฒนาจะเกิดจากแนวความคิด 3 แนวความคิดหลัก คือ แนวทางด้านนิเวศวิทยา แนวทางด้านสังคม และแนวทางด้านเศรษฐกิจ

2.1.4 การให้ความสำคัญของภาครัฐ ต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. แผนปฏิรูปราชการ 4 ปี พ.ศ.2548 - 2551

กระแสความตื่นตัวทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศ ช่วยให้เกิดความตระหนักขึ้นในสังคมไทย อันนำมาซึ่งการแก้ไขกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นที่มาของยุทธศาสตร์หลักของแผนฯ 9 กล่าว คือ ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และเพิ่มทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนทางสังคมและแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี และเกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม ลดความขัดแย้งในสังคม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความรู้ และความคิดของคนไทย ทำให้เกิดการพัฒนาและพึ่งตนเองของสังคม ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจนก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีมากเพียงใด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะกลับคืนสู่

สภาพสมดุลมากขึ้นเพียงนั้น ความหลากหลายทางชีวภาพที่ฟื้นคืนมา ผสมกับการดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนที่เข้มแข็งจะยิ่งสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้กับประเทศ ตามยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พงษ์พิสิฐวิเศษกุล, 2546)

2. ยุทธศาสตร์ที่ 3 ค. การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยว การบริการ และการค้า

จากยุทธศาสตร์ที่ 3 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้ ประกอบด้วย การปรับโครงสร้างภาคเกษตร การปรับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรม การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยว การบริการ และการค้า และการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจดำเนินไปบนรากฐานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมที่เข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ค. การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยว การบริการ และการค้า มีเป้าประสงค์จากธุรกิจการท่องเที่ยว การบริการ และการค้า เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างงานสร้างรายได้ และกระจายไปสู่ชุมชน โดยมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมภายใต้การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก คือ การพัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิม และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าการท่องเที่ยว และบริการด้านการท่องเที่ยว ดำเนินมาตรการเชิงรุกในการรักษาสถานเดิม และสร้างตลาดใหม่ โดยพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการให้บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งในด้านบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัย รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวในประเทศโดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของคนไทย

2.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ – การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.2.1 ความหมายและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ – การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยสรุป คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีปรัชญาพื้นฐานที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด รวมถึงแผนการพัฒนการท่องเที่ยวในประเทศไทยด้วย โดยขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ (nature-based) เป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศของพื้นที่เหล่านั้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable management) เพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น

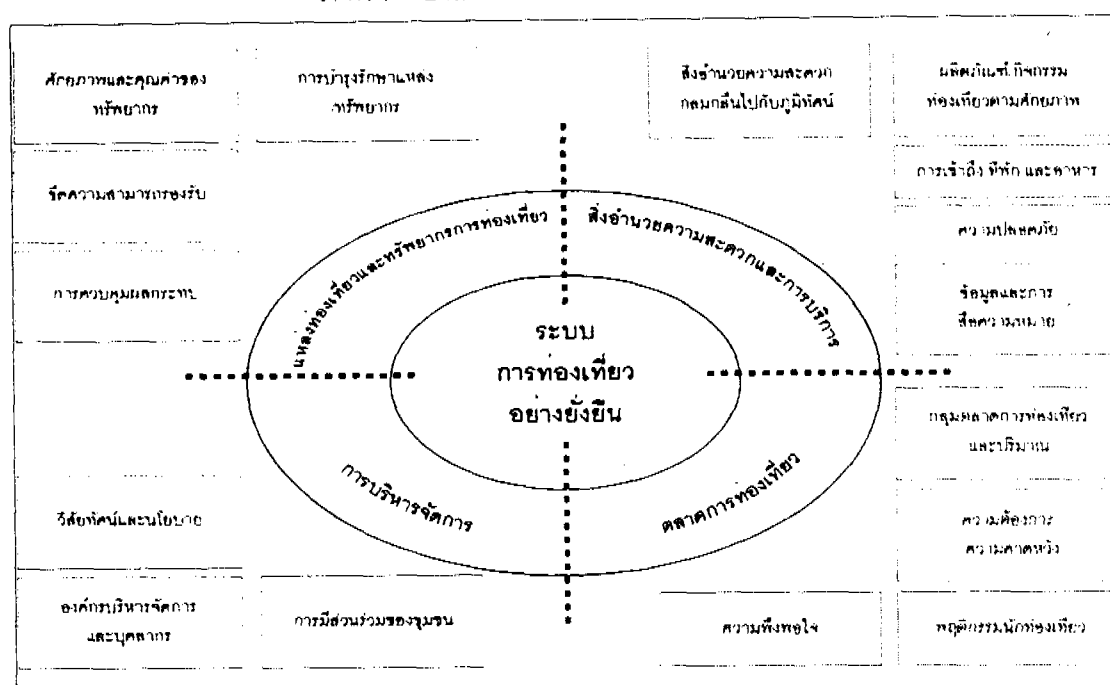
ส่วนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการ คือ

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainable)
2. ลดการบริโภคที่มากเกินไปและลดของเสีย (reducing over-consumption and waste)
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลาย (maintaining diversity)
4. การประสานการพัฒนการท่องเที่ยวสู่กรอบแผน (integrating tourism into planning)
5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (supporting local economic)
6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่น (involving local communities)
7. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับท้องถิ่น (consulting stakeholders and public)
8. การฝึกอบรมบุคลากร (training staff)
9. การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล (marketing tourism responsibility)
10. การวิจัยและติดตามผลตรวจสอบ (undertaking research monitoring)

ซึ่งในการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้อง ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ 3) ตลาดการท่องเที่ยว และ 4) การบริหารจัดการ โดยการวิจัยนี้จะ เน้นไปในด้านองค์ประกอบทางกายภาพ คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ และมี องค์ประกอบด้านอื่น ๆ ประกอบ (ดังภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1

ภาพจำลองแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่มา: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.

2.2.1 สถาปัตยกรรมเชิงนิเวศกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถาปัตยกรรมเชิงนิเวศเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เกิดขึ้นรองรับการตื่นตัวไปทั่วโลกเกี่ยวกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยแนวความคิดในการออกแบบของ ฮาร์ดเลย์ เจมส์ (Hadley, James) สถาปนิกผู้ออกแบบโรงแรมฮาร์โมนี เกาะเวอร์จิน ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความเห็นว่า การออกแบบต้องส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยที่สุด โดยออกแบบให้ฐานรากเล็กที่สุด เลือกใช้วัสดุประเภทนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (recycle and removable materials) มาจาก

พลังงานธรรมชาติ (green and renewable energy) เพื่อให้โรงแรมที่สร้างส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยว และเป็นการเสริมสร้างรายได้สู่ท้องถิ่น

รูปแบบของสถาปัตยกรรมดังกล่าว สามารถเป็นได้ทั้งจากการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดตามแบบอย่างของตะวันตกมาใช้ หรือเทคโนโลยีพื้นบ้านตามแนวทางของตะวันออกมาใช้ ควบคู่กับการออกแบบสถาปัตยกรรมและการวางผัง เพื่อมุ่งหวังในจุดประสงค์เดียวกันดังกล่าวข้างต้นไปแล้ว

2.2.2 ที่พักตากอากาศเชิงนิเวศ (Ecolodge - Ecoresorts)

นอกจากจะเป็นการแสดงออกของแนวคิดนี้ที่ส่งอิทธิพลต่อการออกแบบสถาปัตยกรรมแล้ว ที่พักตากอากาศเชิงนิเวศยังได้อิทธิพลจากแนวคิดที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นตัวทำลายระบบนิเวศไม่ว่าจะเป็นชายหาด แม่น้ำ หรือภูเขา มีวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม แม้ว่าลักษณะของการลงทุนโครงการจะมีความขัดแย้งระหว่างการลงทุน เพื่อผลกำไรกับการรักษาสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา โดยมีแนวคิดที่ต่างกับที่พักทั่วไป (ดังตารางที่ 2.1)

สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงหลายแห่งของโลก มีการใช้แนวความคิดของที่พักเชิงนิเวศควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว และนำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศครบวงจรให้แก่นักท่องเที่ยว

กรณีตัวอย่างของแนวคิด Ecoresorts เช่น โครงการ "Port Grimaud" ตั้งอยู่ทางใต้ของฝรั่งเศส ออกแบบโดย Francios Spoerry โดยมุ่งเน้นการออกแบบโครงสร้างอาคารที่ลดการทำลายสภาพแวดล้อมและกลมกลืนกับธรรมชาติ และโครงการ "Villa Erques" ที่เกาะคานารี บริเวณชายฝั่งทางตะวันตกของแอฟริกา ถึงจะเป็นโครงการโรงแรม 5 ดาว แต่มุ่งเน้นที่การใช้พลังงานที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ควบคู่กับรูปแบบการใช้สถาปัตยกรรมท้องถิ่นในการออกแบบ

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาที่พักรูปแบบ Ecolodge ซึ่งมีขนาดเล็กกว่า Ecoresort แต่มีข้อดีตรงที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเป็นส่วนตัวในการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น ที่ชายหาดมาโฮ ในหมู่เกาะเวอร์จิน ได้มีการพัฒนาพื้นที่ให้ที่พักเป็นรูปแบบเฉพาะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 และยังได้รับความนิยมมาจนปัจจุบัน เนื่องจาก ต้องการป้องกันการพังทลายของดินของพื้นที่ จึงสร้างทางเดินไม้ขึ้นเชื่อมต่อสิ่ง

อำนวยความสะดวกต่าง ๆ และพัฒนาที่พักเรียกว่า อีโคเต็นท์ (ecotent) ซึ่งเป็นที่พักขนาด 16 x 16 ตารางฟุต โครงสร้างสามารถถอดย้ายได้ง่าย มีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งห้องนั่งเล่น ห้องน้ำ ห้องครัว ห้องนอน และระเบียง โดยมีการจัดการงานระบบแบบเชิงนิเวศ เช่น มีถังสำรองน้ำสำหรับที่พักแต่ละหน่วย ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ทำน้ำอุ่น ผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

ตารางที่ 2.1
เปรียบเทียบแนวคิดระหว่างที่พักตากอากาศทั่วไป และที่พักตากอากาศเชิงนิเวศ

ที่พักตากอากาศทั่วไป (traditional)	ที่พักตากอากาศเชิงนิเวศ (ecolodge)
1. หรูหรา (luxury)	สามารถตอบสนองความต้องการตามสมควร (comfortable basic need)
2. รูปแบบสมัยนิยม (generic style)	รูปแบบเป็นเอกลักษณ์ (unique character style)
3. ให้ความสำคัญกับการพักผ่อนหย่อนใจ (relaxation focus)	ให้ความสำคัญกับกิจกรรมและการศึกษา (activity/education focus)
4. กิจกรรมเกิดจากการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส โรงยิม เป็นต้น (activities are facility-based)	กิจกรรมเกิดตามธรรมชาติ และรูปแบบการพักผ่อน เช่น การปีนเขา ดำน้ำ ชี่ม้า พายคายัค เป็นต้น (activities are nature/recreation – based)
5. เป็นการพัฒนาพื้นที่แบบปิด (enclave development)	พัฒนาพื้นที่แบบผสมผสาน (integrated development)
6. การทำกำไรสูงสุดวัดจากจํานวนรองรับแขกที่เข้าพัก (profit maximization based on high guest capacity, service and price)	การทำกำไรสูงสุดวัดจากการวางแผนออกแบบ โดยไม่จำเป็นต้องมีจํานวนรองรับแขกที่เข้าพักมาก (profit maximization based on strategic design, location, low capacity, service, price)
7. ลงทุนสูง (high investment)	ลงทุนน้อย – ปานกลาง (moderate/low investment)

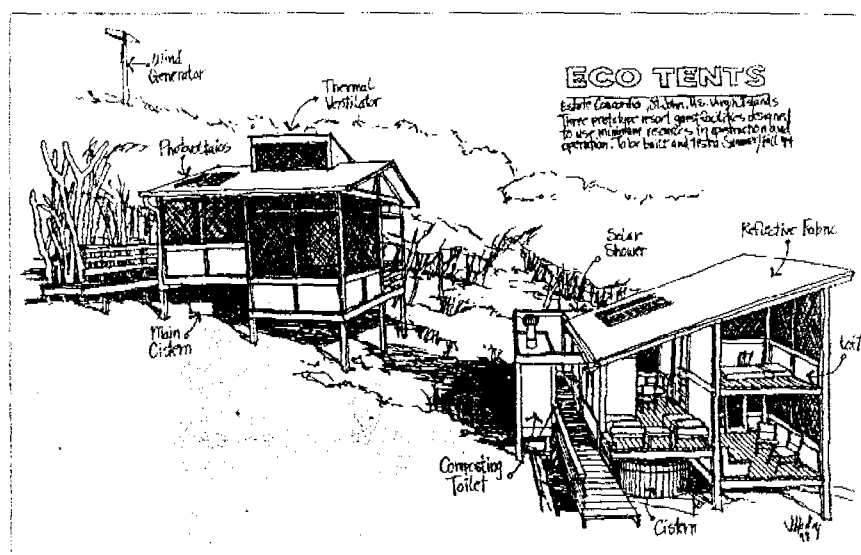
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่พักตากอากาศทั่วไป (traditional)	ที่พักตากอากาศเชิงนิเวศ (ecolodge)
8. จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (key attractions are facilities)	จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แก่ สิ่งแวดล้อม (key attractions are surroundings)
9. อาหารและการบริการระดับสูง (gourmet meals, service and presentation)	บริการรูปแบบอาหารพื้นถิ่นที่ประกอบอย่างเอาใจใส่ (good or hearty meals and service)
10. ตลาดผูกติดกับระบบรวม (market within chain)	มีตลาดเป็นของตนเอง (market Independently)
11. ไม่ให้ความสำคัญกับไกด์ หรือเป็นส่วนย่อยของการดำเนินงาน (guides and nature interpreters nonexistent or minor feature of operation)	ให้ความสำคัญกับไกด์และผู้สื่อความหมายธรรมชาติ (guides and nature interpreters focus of operation)

ที่มา: Wood, M. and Bittman, S.,1995.

ภาพที่ 2.2

ที่พักแบบอีโคเด็นท์ หมู่เกาะเวอรูจิน

ที่มา: Wood, M. and Bittman, S.,1995.

2.2.3 รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของพื้นที่

ในจังหวัดเพชรบุรีมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ถือเป็นจุดเด่นทางวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่เป็นกลุ่มชนเผ่าไทยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแผ่นดินไทยมานานกว่า 200 ปี มีการตั้งถิ่นฐานอยู่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงรูปแบบบ้านเรือนที่เรียกว่า เรือนไทยทรงดำ เป็นเรือนไทยที่มีเอกลักษณ์ในเชิงสถาปัตยกรรมเฉพาะตัว จากภูมิลำเนาเดิมในเขตลาวและเวียดนามที่เดียนเบียนฟู รูปแบบดั้งเดิมใช้วัสดุหาง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หญ้า และไม้เนื้อแข็งต่าง ๆ ปลายเสาเป็นง่ามรองรับคาน พื้นใช้ไม้ไผ่ทาบ หลังคามุงแฝกโค้งเป็นกระโจม ชายคายาว คลุมเสมอพื้น ใต้ถุนสูงเป็นที่ทอดผ้า ตำข้าว เก็บเครื่องมือทำนาและเลี้ยงสัตว์ ตัวเรือนแบบสามห้องที่เป็นเรือนแบบเก่าจะมีการแบ่งส่วนต่าง ๆ ของเรือนออกเป็น 3 ส่วน คือ บริเวณที่เป็นชาน ห้อง และกว้าน ชานเรือน หมายถึง ตรงทางขึ้นหน้าเรือน มีฝา และประตูกันออกจากห้องโถงที่อยู่ส่วนกลางของเรือน ห้องกลางเรือนเป็นที่หลับนอน และมีครัว สำหรับหุงหาอาหารและต้มน้ำ ส่วนบริเวณหลังเรือน เรียกว่า กว้าน มีฝาและประตูกันออกจากห้องที่อยู่บนส่วนกลาง บริเวณนี้เป็นที่อยู่ของผีเรือน มีที่วางเครื่องเซ่น ซึ่งชาวลาวโซ่งให้ความสำคัญกับผีเรือนมาก เพราะเป็นผู้ให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกในครัวเรือน

ภาพที่ 2.3

ภาพเรือนชาวลาวโซ่ง หรือไทยทรงดำ

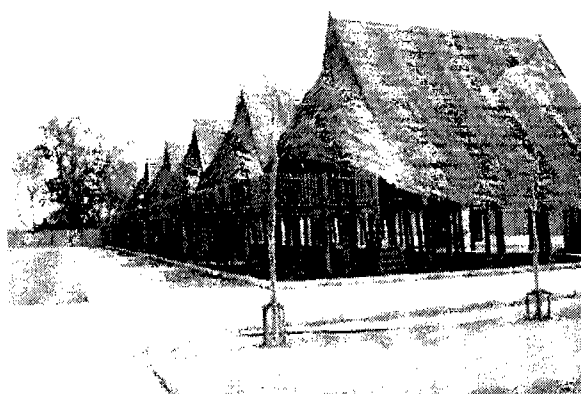
ที่มา : ศรีศักร วัลลิโภดม, 2537.

ปัจจุบันแม้ว่าเรือนโซ่งตามประเพณีจะค่อย ๆ หดหายไปแล้วก็ตาม โดยชาวโซ่งหันมาปลูกเรือนแบบไทยสยามแทน ชาวโซ่งในพื้นที่ได้สร้างศูนย์วัฒนธรรมของลาวโซ่งขึ้น เพื่อเผยแพร่

ความรู้ และตั้งเป็นโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทว่าจากการสำรวจสภาพของโฮมสเตย์ ซึ่งมี 2 แบบ คือ แบบปรับอากาศและไม่ปรับอากาศ พบว่า สภาพภายในขาดการดูแล และมีการนำห้องสำเร็จรูปเข้าไปตั้งในเรือน เพื่อทำเป็นห้องพักปรับอากาศ และอำนวยความสะดวก ทำให้ขาดความเป็นโฮมสเตย์ และไม่สวยงามอีกด้วย

ภาพที่ 2.4

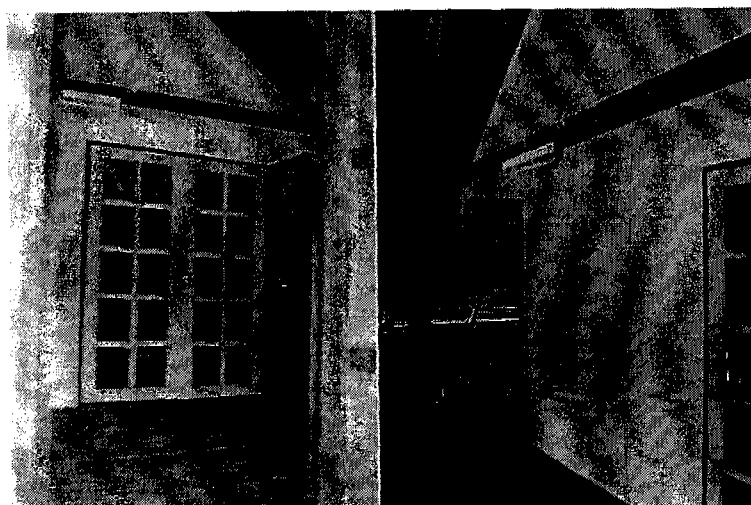
โฮมสเตย์ลาวโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

หมายเหตุ: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549.

ภาพที่ 2.5

ที่พักภายในโฮมสเตย์ลาวโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

หมายเหตุ: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549.

2.2.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวพักแรมด้วยเต็นท์

กิจกรรมหนึ่งในบรรดาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ คือ กิจกรรมการพักแรมด้วยเต็นท์ (tent camping activity) หรือที่เรียกกันว่า camping ซึ่งคำว่า camp โดยความหมายเดิม คือ “การที่บุคคลได้ไปใช้ชีวิตนอกอาคาร โดยค้างแรมในป่าหรือบริเวณที่โล่งแจ้งในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างจากการอยู่ในบ้าน” แล้วมีการปรับมาใช้ในด้านการนันทนาการและการท่องเที่ยวในการกล่าวถึงค่ายพักแรมที่มีการจัดระเบียบ หรือ Organized camps เป็นค่ายพักแรมที่มีกระบวนการจัดระบบที่มีความสลับซับซ้อน เพื่อการอยู่อย่างเป็นระเบียบ ส่วนคำว่า tent จากเดิมที่มีลักษณะเป็น “กระโจมผ้าใบที่ใช้ปักปักกลางแจ้ง” ได้มีการพัฒนารูปแบบตามการใช้งานและสภาพของพื้นที่ต่าง ๆ กันออกไปตามจุดประสงค์การใช้งาน

สำหรับประเทศไทย ในจำนวนกิจกรรมนำเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการให้บริการ 16 กิจกรรม กิจกรรมกางเต็นท์พักแรมมีสัดส่วนถึงร้อยละ 31 นับเป็นอันดับสองรองจากกิจกรรมเดินป่า (ค้างแรม) ที่มีสัดส่วนร้อยละ 59.5 (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2540) โดยรูปแบบของที่พักแรมในประเทศไทย อาจสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. Central Campground เป็นรูปแบบที่พบเห็นได้ในอุทยานแห่งชาติที่มีกิจกรรมการพักแรมด้วยเต็นท์เป็นกิจกรรมนันทนาการหลัก หรือเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมนันทนาการหลักในพื้นที่ ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าระยะไกล (hiking) เช่น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นต้น ถือว่าเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยม และมีความจำเป็นต่อนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบสถานที่ที่เป็นเหมือนบ้านพักสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ และกลับมาพักภายในวันเดียวกันได้ โดยไม่ต้องแบกสัมภาระไปทั้งหมด ลักษณะของที่พัก บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะเน้นความสะดวกสบาย และสัมพันธ์กับรูปแบบของกิจกรรม ตลอดจนความต้องการของผู้พัก โดยยังคงคำนึงถึงการรักษาสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมของพื้นที่ที่ให้ความรื่นรมย์กับผู้พักแรมด้วย

2. Peak Lodge Camp หรือ Overflow Camp เป็นรูปแบบที่เกิดในพื้นที่อนุรักษ์ที่มีกิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์เป็นกิจกรรมหลัก ซึ่งในช่วงฤดูท่องเที่ยวพื้นที่ที่มีไว้เพื่อรองรับกิจกรรมดังกล่าวมีไม่เพียงพอ หรือไม่สามารถรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาประกอบกิจกรรมได้ จึงจำเป็นต้องเปิดพื้นที่บางบริเวณขึ้น เพื่อกระจายปริมาณนักท่องเที่ยวออกจากพื้นที่หลัก และเป็นการลดปัญหาความแออัดและระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น

3. Wilderness Campground เป็นรูปแบบที่กำหนดขึ้นสำหรับพื้นที่อนุรักษ์หรืออุทยานแห่งชาติที่มีกิจกรรมนันทนาการหลักประเภทการท่องเที่ยวที่มีความจำเป็นต้องพักค้างแรมระหว่างทางในป่า การกำหนดหรือเลือกที่พักค้างแรมจึงจำเป็นต้องใช้ทักษะหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว พื้นที่ที่มีการจัดการพักแรมประเภทนี้มักพบในภาคเหนือ เช่น อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติแม่ปิง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เป็นต้น และภาคอื่น ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติเขาลงง อุทยานแห่งชาติเขาสก เป็นต้น

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง ซึ่งรวมถึงอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีการกำหนดและจัดเตรียมพื้นที่สำหรับกิจกรรมการพักแรมด้วยเต็นท์ในลักษณะของ Central campground โดยจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ – สุขา ที่จอดรถ โต๊ะปิกนิก จุดน้ำดื่ม ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะไว้บริการ เป็นต้น ส่วนอุปกรณ์สำหรับประกอบกิจกรรม เช่น เต็นท์ เสื้อผ้าห่ม หมอน ผ้าพลาสติกปูรองพื้น เตาไฟ ตะเกียง เป็นต้น มีการกำหนดราคาเช่าได้ตามความเหมาะสม ตลอดจนจัดระเบียบและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่กางเต็นท์แตกต่างกันออกไป

อย่างไรก็ตาม สำหรับในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ แม้ยังไม่มีผลงานศึกษาวิจัยชัดเจน แต่จากการสำรวจวัดร่องรอยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีการประกอบกิจกรรมนี้ เช่น น้ำหนาว เขาใหญ่ แก่งกระจาน เป็นต้น พบว่า ผลกระทบในพื้นที่ที่ชัดเจนจำแนกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านชีวกายภาพ และจิตวิทยา ซึ่งเกิดจากลักษณะของรูปแบบกิจกรรมเอง พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักท่องเที่ยว และรูปแบบการจัดการพื้นที่ของหน่วยงาน (ก่อเกียรติ จัตรศิริวรกุล, 2544)

1. ด้านชีวกายภาพ

1) ผลกระทบชีวภาพที่เกิดจากกิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การชะล้างพังทลายของดิน การไถ่ของรากไม้ และพฤติกรรมการเบี่ยงเบนของนักท่องเที่ยว เช่น การขีดเขียนตามต้นไม้ การก่อไฟและเก็บหาพืช การทิ้งขยะ ขับถ่ายเรี่ยราด การเดินหรือขับรถออกจากเส้นทางที่กำหนด เป็นต้น

2) ผลกระทบทางจิตวิทยาอันเนื่องมาจากพฤติกรรมที่ส่งเสียงดังยามวิกาลของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พบมากที่สุด

3) ผลกระทบจากรูปแบบการจัดการ ได้แก่ ความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบกิจกรรม การขาดความเข้มงวดและต่อเนื่องในการปฏิบัติด้านการควบคุมดูแลนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ตลอดจนความไม่

สอดคล้องของแนวทางที่กำหนดในแผนแม่บทต่อการนำไปปฏิบัติจริง เนื่องจากผู้เสนอขาดการวิเคราะห์ความเหมาะสม และความพร้อมของพื้นที่กับแผนงานโครงการนำเสนอ เช่น ขาดข้อมูลด้านศักยภาพของพื้นที่ในเชิงนันทนาการ เศรษฐกิจ การลงทุน และการตลาด ซึ่งมีระดับที่แตกต่างกัน

4) การพัฒนาและบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อรองรับกิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ ดำเนินการภายใต้ผลตอบแทนเชิงธุรกิจ จนขาดการคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพื้นที่ และคุณภาพประสบการณ์นันทนาการหรือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ควรจะได้รับ

2. นักท่องเที่ยว

1) ความพึงพอใจในเรื่องขนาดและจำนวนพื้นที่ประกอบกิจกรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมความสะดวกพื้นฐาน และอัตราค่าบริการ เนื่องจากนักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความสะดวกสบายและราคาประหยัด

2) ปัญหาคุณภาพประสบการณ์นันทนาการที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (deviant behavior) ของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม โดยเฉพาะพฤติกรรมการส่งเสียงดังในยามวิกาล

จากปัญหาที่พบในการปรับปรุงหรือพัฒนาพื้นที่ให้บริการจึงต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นที่ และลักษณะพื้นฐานของการประกอบกิจกรรมของคนไทยส่วนใหญ่ยังคงนิยมการท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่ (mass tourism) แม้จะเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติก็ตาม ฉะนั้น รูปแบบการพัฒนาแบบกลุ่มก้อน หรือ cluster development ซึ่งในที่นี้ คือ ที่พักแรมประเภท central campground จึงถือว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นการพัฒนาอย่างเข้มข้นบนพื้นที่ขนาดเล็กที่มีความหลากหลายของชนิด และระดับในการพัฒนาและบริการที่ต้องนำเสนอรูปแบบอันพึงปรารถนาแก่ผู้ใช้ประโยชน์ ในขณะเดียวกันต้องคงไว้ซึ่งพื้นที่เปิดโล่ง และสุนทรียภาพของภูมิทัศน์โดยรอบในปัจจุบันให้มากที่สุด

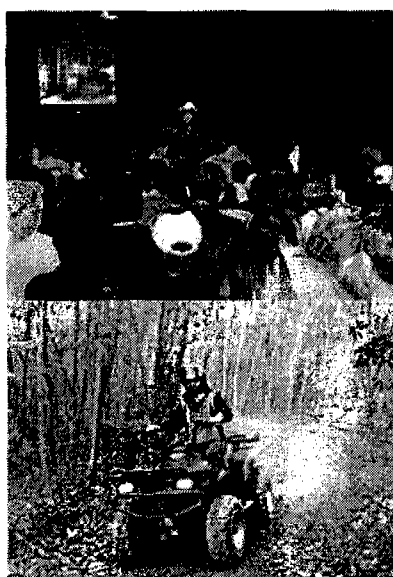
2.2.5 การพักผ่อนแบบบูติก แคมป์ปิ้ง (Boutique Camping)

นอกจากการพักผ่อนในรูปแบบแคมป์ปิ้งที่ได้กล่าวมา ในปัจจุบันการทำการตลาดใหม่ ๆ ของธุรกิจที่พัก ทำให้มีรูปแบบการแคมป์ปิ้งแบบใหม่ที่เรียกว่า บูติก แคมป์ปิ้ง ซึ่งเป็นการแคมป์ปิ้งแบบเน้นความเป็นเอกลักษณ์หรือสร้างจุดเด่นของพื้นที่ เช่น เพื่อสุขภาพ (High Identity Person: HIP) เพื่อการพักผ่อน รวมไปถึงเชิงนิเวศ เพื่อเน้นการให้บริการเชิงสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ กับนักท่องเที่ยว

การพักแรมแบบบูติคได้รับความนิยมเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ที่พักในประเทศไทยที่มีชื่อเสียงยกตัวอย่างเช่น ชีวาศรม อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีจุดขายด้านสุขภาพที่ดีจากการดูแลด้วยธรรมชาติ แต่เมื่อกล่าวถึงรูปแบบบูติค แคมป์ปิ้งในประเทศไทยที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ฟาร์มโชคชัย บูติค แคมป์ปิ้ง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่นำเสนอกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม ทั้งการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จากกิจกรรมการทำฟาร์มโคนม การเปิดโปรแกรมท่องเที่ยวรองรับตลาดการสัมมนา MICE (Meeting Intensive Conventional & Exhibition) ซึ่งนำรายได้เข้าประเทศเป็นอย่างมากในปัจจุบัน โดยมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ซึ่งอาจจะถือเป็นเรื่องใหม่ของคนไทย เดิมจะเคยชินในการท่องเที่ยวด้วยการมีทุกอย่างพร้อม อยากจะทำอะไรก็ได้ตามใจ แต่นั่นเป็นการพักอยู่โรงแรมหรือรีสอร์ท แต่เมื่ออยู่ในฟาร์ม เหตุที่อยากให้ใกล้ชิดธรรมชาติ และได้ยินเสียงธรรมชาติมากที่สุดทั้งในเวลาก่อนเข้านอน และเข้านม ความแตกต่างดังกล่าว ทำให้กลุ่มผู้ใช้ คุณภาพ และราคาในการใช้บริการของที่พักรูปแบบบูติคมีราคาสูงกว่าการให้บริการที่พักในแบบทั่วไป และจำเป็นต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และกิจกรรมให้ชัดเจน เนื่องจากมีผลต่อการลงทุนและการออกแบบ

ภาพที่ 2.6

ที่พักแบบบูติค แคมป์ปิ้ง และกิจกรรม ฟาร์มโชคชัย
บูติค แคมป์ปิ้ง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา: ไทยทัวร์, 2548.

2.3 อุทยานแห่งชาติ

2.3.1 ความหมายและข้อมูลทั่วไป

อุทยานแห่งชาติ หมายถึง ที่ดินซึ่งรวมทั้งพื้นที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และชายฝั่งที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดินดังกล่าว เป็นที่มีสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ และมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ของบุคคลใด ที่มีใช้ทบทวนการเมือง ทั้งนี้ การกำหนดดังกล่าว เพื่อให้คงอยู่ในสภาพเดิม และสงวน ไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษา และความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548)

ในระบบอุทยานแห่งชาติของไทยได้กำหนดให้อุทยานแห่งชาติที่มีอาณาเขตครอบคลุม พื้นที่ชายฝั่งทะเล เกาะแก่ง พื้นที่น้ำชายฝั่งทะเลและทะเลให้เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล ซึ่งได้ รวบรวมระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตทั้งบนบก ใกล้ชายฝั่ง และในท้องทะเลไว้เป็นจำนวนมาก และมี แหล่งธรรมชาติที่สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อน และศึกษาหาความรู้ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติทาง ทะเลของไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 19 แห่ง พื้นที่ประมาณ 534 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตาม แนวชายฝั่งทะเลในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ และมีอุทยานแห่งชาติที่อยู่ระหว่าง เตรียมการจัดตั้งอีกจำนวน 5 แห่ง

อุทยานแห่งชาติของไทยทุกแห่งมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นไปตาม หลักสากลของการจัดอุทยานแห่งชาติ มีการบริหารงานของรัฐที่เป็นส่วนกลาง โดยผ่านคณะกรรมการ ในระดับชาติ เรียกว่า คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ

ในการจัดอุทยานแห่งชาติจะไม่ตบแต่งพื้นที่ด้วยพันธุ์ไม้ต่างถิ่น และใช้แต่ไม้ท้องถิ่น เท่านั้น ส่วนการดำเนินการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ใน อุทยานฯ

2.3.2 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

1. เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่ตามธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรที่สำคัญ ได้แก่ สัตว์ป่า พืชพรรณ และลักษณะธรรมชาติที่สวยงามเป็นพิเศษ รวมทั้งแหล่งอนุรักษพันธุกรรมที่สำคัญ
2. เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ
3. เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย

2.3.3 คุณค่าของอุทยานแห่งชาติ

การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ เพื่อช่วยคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญไว้ ในด้านเศรษฐกิจเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้เกิดธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางด้านสันติภาพการของประชาชน ในด้านสิ่งแวดล้อม อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่ที่ช่วยรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดความมั่นคงแก่กระบวนการทางอุทกวิทยา ป้องกันการพังทลายของดิน ควบคุมสภาพภูมิอากาศ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมต่อสิ่งมีชีวิต และคุ้มครองรักษาระบบนิเวศ ให้ได้ผลผลิตยั่งยืนตลอดไป

ความหลากหลายทางชีวภาพ จากการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของชนิดพันธุ์และพันธุ์กรรมต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ในเขตอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศทำให้มั่นใจได้ว่า ชนิดพันธุ์ป่าต่าง ๆ ของไทยได้รับความคุ้มครองไว้ในระดับหนึ่งแล้ว

ทรัพยากรที่มีค่าในเขตอุทยานแห่งชาติของไทยอีกประการหนึ่ง คือ สิ่งที่เกิดมาโดยธรรมชาติ มีความโดดเด่นเป็นหนึ่งเดียวในโลก เป็นทรัพยากรที่มีเอกลักษณ์ทางธรณีสัณฐาน เช่น สู่สวนหอย 75 ล้านปี ที่อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา หมู่เกาะพีพี เขาตะปูที่อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ถ้ำหินงอกหินย้อยที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ส่วนทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ชาวเลที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ชุมชนชาวเขาที่อุทยานแห่งชาติหลายแห่งทางภาคเหนือ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในตัวเองที่นับวันจะหาได้ยากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ เช่น ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ที่อุทยานผาแต้ม ร่องรอยทวารวดีในเส้นทางที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์ที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด เจดีย์พระนางเรือล่มที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว เป็นต้น

2.3.4 การแบ่งเขตพื้นที่จัดการในอุทยานแห่งชาติ

การแบ่งเขตพื้นที่จัดการอุทยานแห่งชาติได้ใช้หลักการทางด้านสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographical Information System: GIS) โดยการนำข้อมูลในหลายด้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลในเชิงพื้นที่ (spatial data) นำมาซ้อนทับกัน (overlay) ดังนี้

1. แผนที่ลักษณะภูมิประเทศและความลาดชัน
2. แผนที่ลักษณะของชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ
3. แผนที่ป่าไม้และการใช้ที่ดิน

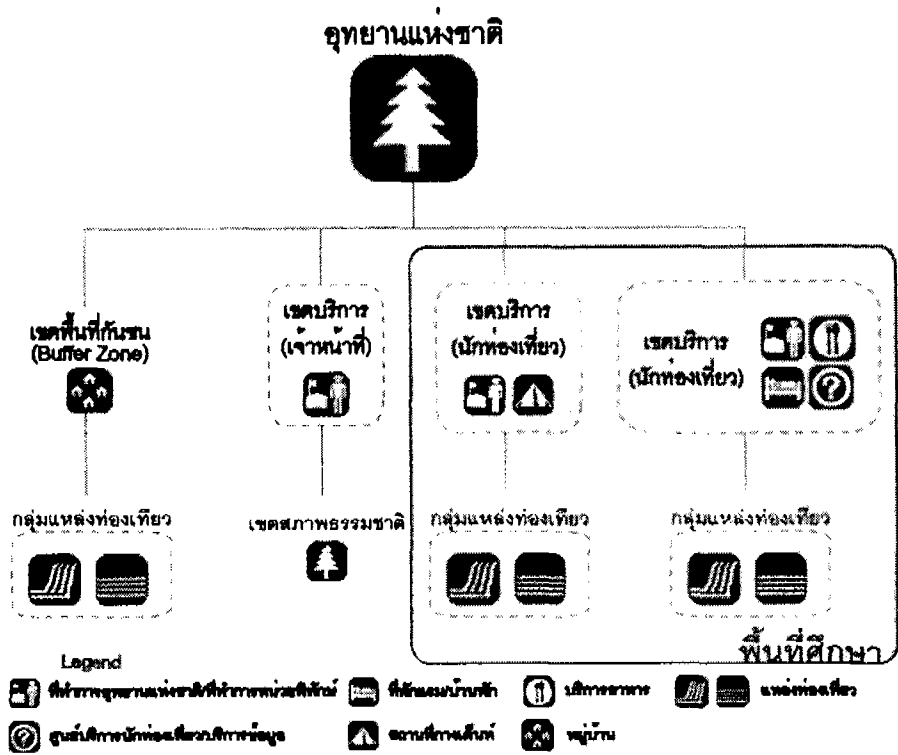
จากเกณฑ์ดังกล่าว โดยทั่วไปสามารถกำหนดเขตพื้นที่จัดการในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ออกเป็น 6 เขต ดังนี้

- 1. เขตหวงห้าม (strict nature reserve zone)
- 2. เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (primitive zone)
- 3. เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ (recovery zone)
- 4. เขตเพื่อการพักผ่อนและศึกษาหาความรู้ (outdoor recreation zone)
- 5. เขตบริการ (intensive use zone)
- 6. เขตพื้นที่กันชน (buffer zone)

ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเน้นไปที่เขตบริการ ซึ่งแต่ละเขตจะมีรูปแบบ และสิ่งอำนวยความสะดวกแตกต่างกันออกไป เช่น ผู้ใช้ จำนวนรองรับ และกิจกรรมที่กระทำ เป็นต้น

ภาพที่ 2.7

เขตบริการ (intensive use zone) รูปแบบต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติ

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2545.

2.3.5 แนวทางการปรับตัวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติทางบก

อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นทุนของประเทศในการฟื้นฟู โดยอาศัยแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องมีการพิจารณาในด้านต่าง ๆ คือ

1. การบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยในการบริหารจัดการจะต้องคำนึงว่าการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ต้องอยู่ในระดับที่ระบบนิเวศสามารถปรับตัวเองให้อยู่ในสภาพเดิมได้ หรือถ้าเป็นการใช้ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป (non-renewable) ต้องมีการนำเอาทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดไป (renewable) เข้ามาทดแทน โดยต้องคำนึงถึงความสามารถในการผลิตทดแทนของระบบนิเวศเช่นเดียวกัน

เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ การบริหารจัดการในอุทยาน จึงควรเน้นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยควบคุมให้อยู่ในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ปัญหาในปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติมีการรुक้าเขตป่า และตัดทางเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากความนิยมในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีมากขึ้น จึงควรมีการควบคุมโดยการไม่รุก้าเพิ่ม แต่เน้นการปรับปรุงสภาพ และวางแผนการใช้งานของเขตพื้นที่บริการเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมของประชาชนจากการเข้ามาท่องเที่ยว

2. การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจควรมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มีเสถียรภาพและยั่งยืน กล่าวคือ ในอุทยานรวมทั้งชุมชนต้องมีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกัน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

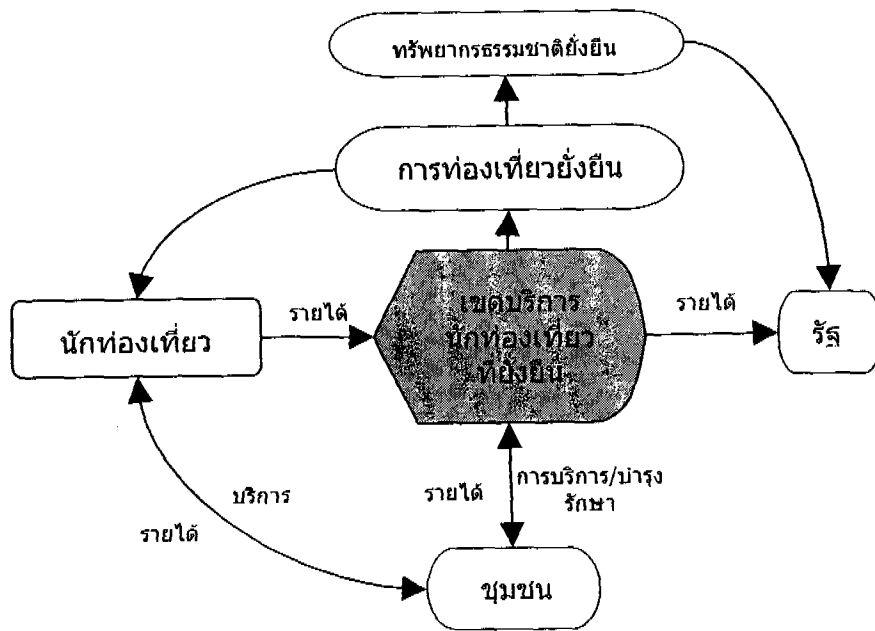
ในปัจจุบันนอกจากที่พักในเขตบริการของอุทยานแล้ว มีที่พักที่เป็นของเอกชนบริเวณโดยรอบอุทยาน ทว่าที่พักในเขตอุทยานจะมีข้อได้เปรียบที่การได้ใกล้ชิดธรรมชาติ และได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่อุทยานโดยตรง ดังนั้น การฟื้นฟูเขตบริการในอุทยานแห่งชาติให้มีคุณภาพ สะดวกสบาย และปลอดภัย โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ซึ่งนอกจากรายได้จะนำมาปรับปรุง และอนุรักษ์อุทยานแล้ว ยังส่งผลในการสร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับชุมชนในเขตอุทยานอีกทางหนึ่ง จากเดิมที่มีการรุก้าที่ผืนป่า เพื่อทำเกษตรกรรมอีกด้วย

3. การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาทางสังคมจำเป็นต้องมีการประยุกต์ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรมาทำให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยต้องเริ่มที่คนในชุมชนเช่นเดียวกับด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นกำลังสำคัญที่จะผลักดันให้สังคมนั้นเกิดการการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้ง การเลือกรักษาฟื้นฟูทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยผสมผสานกับระบบ

เทคโนโลยี เช่น การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการจัดการนักท่องเที่ยว ทั้งการจองที่พัก หรือข้อมูลอุทยานในด้านต่าง ๆ หรือระบบที่นำมาใช้ในการรักษาสีงแวดล้อมอย่างระบบควบคุมคุณภาพน้ำ หรือการจัดการมูลฝอย

ภาพที่ 2.8

ผลที่คาดว่าจะได้รับการฟื้นฟูเขตพื้นที่ให้บริการอย่างยั่งยืน

หมายเหตุ: เรียบเรียงโดยผู้วิจัย, 2548.

2.4 อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

2.4.1 ข้อมูลทั่วไป

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 2,915 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,821,875 ไร่ ได้จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2524

1. ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศมีทั้งส่วนที่เป็นพื้นดิน และส่วนที่เป็นอ่างเก็บน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 45 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ป่าเหนืออ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน ติดต่อกันเป็นอาณาเขตกว้าง ยอดสูงสุดประมาณ 1,200 เมตร โดยเฉลี่ยสูง

ประมาณ 500 เมตรจากระดับน้ำทะเล ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินแกรนิต บางแห่งเป็นเขาหินปูน ในหลายแห่งอุดมไปด้วยแร่ฟลูออไรต์ ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นเป็นส่วนใหญ่ และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี

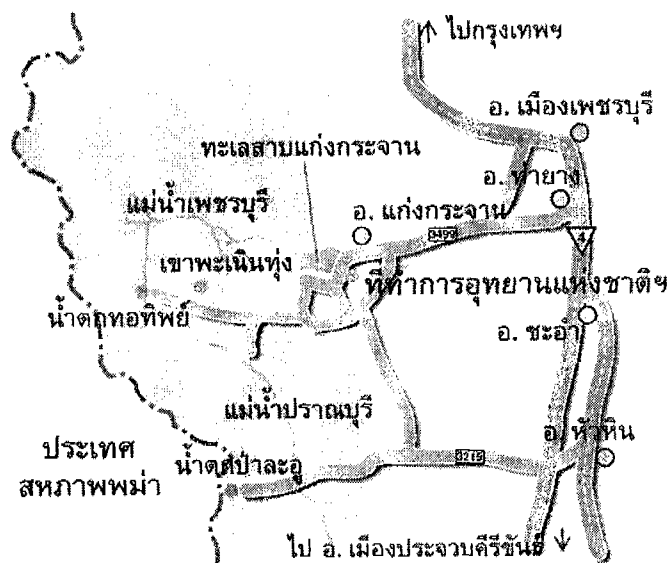
2. ลักษณะภูมิอากาศ สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าดิบชื้น จึงทำให้มีความชื้นสูง ส่วนใหญ่จะมีฝนตกชุก จึงมีอากาศเย็นสบายตลอดปี ไม่ร้อนอบอ้าว และเป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

3. พันธุ์ไม้และสัตว์ป่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบชื้น คือ มีประมาณ 80% ของพื้นที่ และอีก 20% เป็น ป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง พืชพันธุ์ไม้ยังมีลักษณะเด่นในบางพื้นที่เป็นป่าเต็งรังผสมกับไม้สน ซึ่งเป็นสนสองใบตามธรรมชาติ มีพรรณไม้มีค่าทางเศรษฐกิจหลายอย่าง เช่น ตะเคียนทอง ประดู่ มะค่า กฤษณา เป็นต้น มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง

สัตว์ป่ามีอยู่อย่างหนาแน่น ชุกชุมด้วยสัตว์ใหญ่ เช่น ช้างป่า โดยเฉพาะช้างที่เคยจับได้เป็นช้างเผือก ซึ่งราษฎรชาวจังหวัดเพชรบุรีได้น้อมเกล้าถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปแล้วถึง 4 เชือก นอกจากนั้น สัตว์อื่น ๆ ยังมีอยู่หลายชนิด เช่น กระต๊อ กิ้ง ก้าง เสือ กวาง ค่าง ลิง ชะนี หมู และอื่น ๆ อีกมาก รวมทั้ง สัตว์เลื้อยคลาน นกชนิดต่าง ๆ และจะเข้ น้ำจืดหรือจะเข้ดินเปิดในหนองน้ำลำห้วยต้นแม่น้ำเพชรบุรี

ภาพที่ 2.9

แผนที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548.

4. เขตบริการ ในอุทยานมีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ 19 แห่งกระจายตัวทั่วอุทยาน และมีเขตบริการนักท่องเที่ยวใน 4 กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว คือ

- 1) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในเขตอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
- 2) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการอุทยานแห่งชาติ อ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน และต้นแม่น้ำเพชรบุรี
- 3) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวบ้านกร่าง และเขาพะเนินทุ่ง
- 4) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวน้ำตกป่าละอู

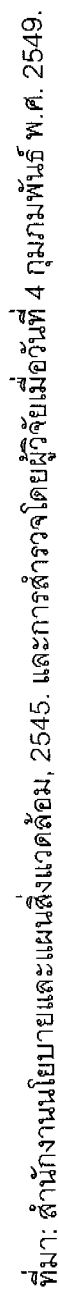
2.4.2 การจัดการพื้นที่และกิจกรรม

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

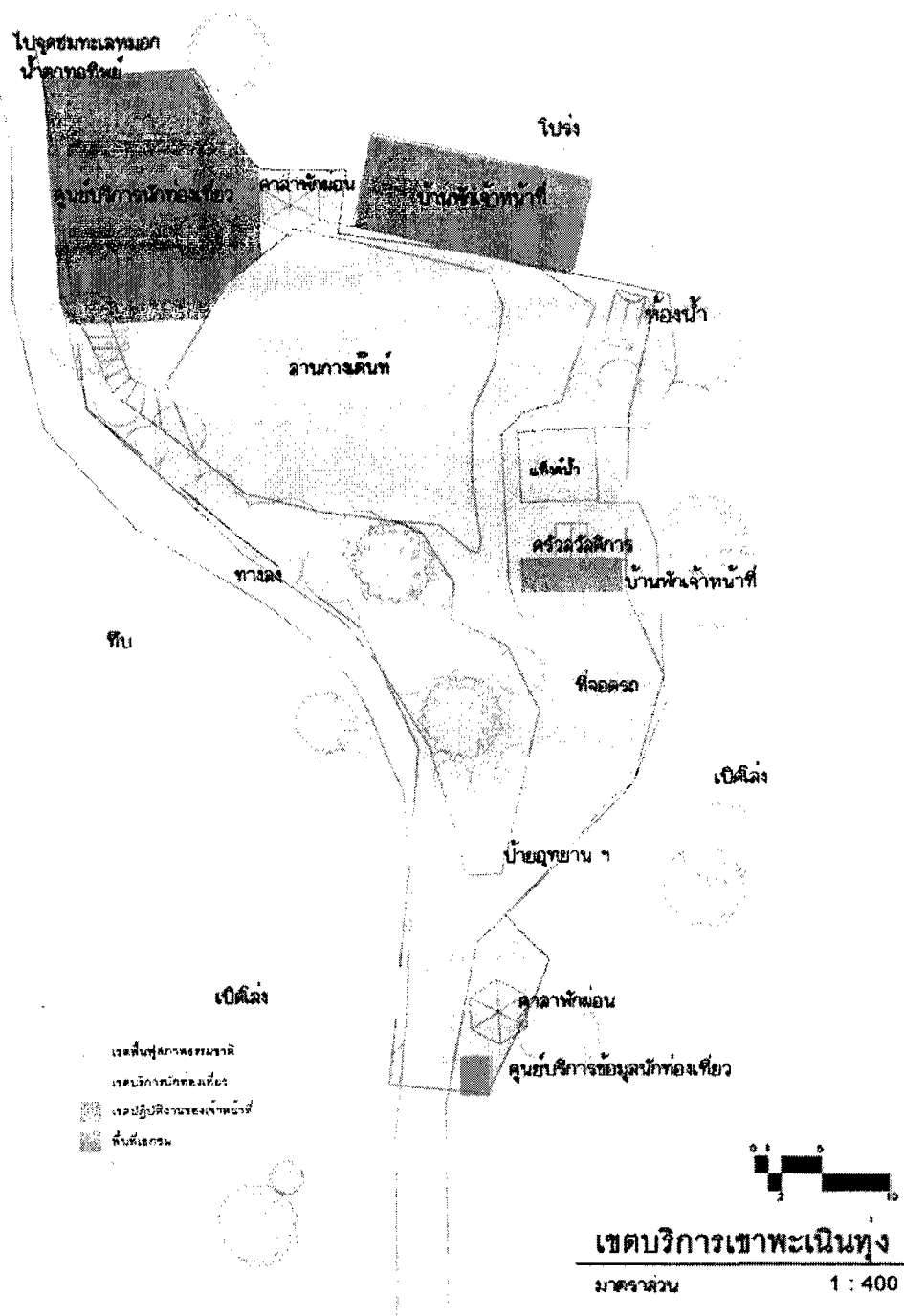
ตารางที่ 2.2

กิจกรรมการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของเขตบริการ

แหล่งท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยวและการจัดการแหล่ง
ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน	สภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรม ชมวิว ปิกนิก และพักผ่อน ทั้งในรูปแบบการกางเต็นท์พักผ่อน และบ้านพัก นอกจากนี้ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวค่อนข้างดี
เขาพะเนินทุ่ง	เนื่องจากบนยอดเขาพะเนินทุ่งมีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าและป่าดิบ อากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี นักท่องเที่ยวนิยมขึ้นมาพักผ่อน ชมทิวทัศน์ และดูนก
แคมป์บ้านกร่าง	เหมาะสำหรับกิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ บริเวณรอบพื้นที่กางเต็นท์ ดูนกและผีเสื้อ

ภาพที่ 2.12
เขตบริการเขาพะเนินทุ่ง

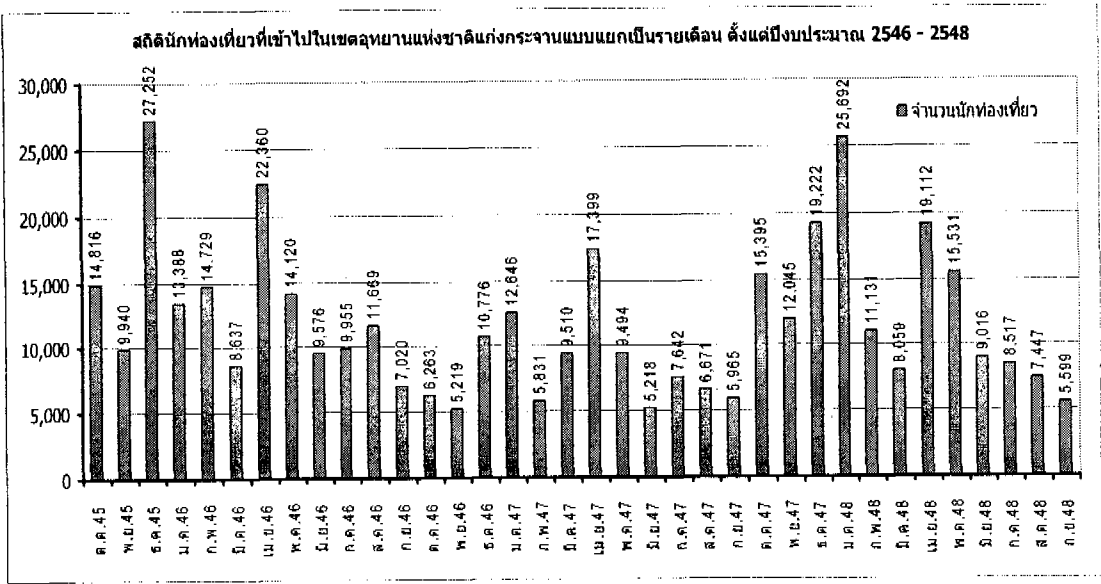

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2545. และการสำรวจโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549.

1. **กิจกรรม-ฤดูกาล** เขตบริการทั้งสามแห่งมีการรองรับนักท่องเที่ยวตลอดปี เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่สามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดปี ช่วงที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ เดือนเมษายน รองลงมา คือ ช่วงเดือนธันวาคม – เดือนมกราคม ยกเว้นบางกิจกรรมที่ต้องมีการงดในช่วงฤดูฝน คือ ช่วงเดือนกรกฎาคม – เดือนตุลาคม เช่น การล่องแก่ง เดินศึกษาธรรมชาติ ในบางจุด เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อำนวย เป็นต้น

ภาพที่ 2.13

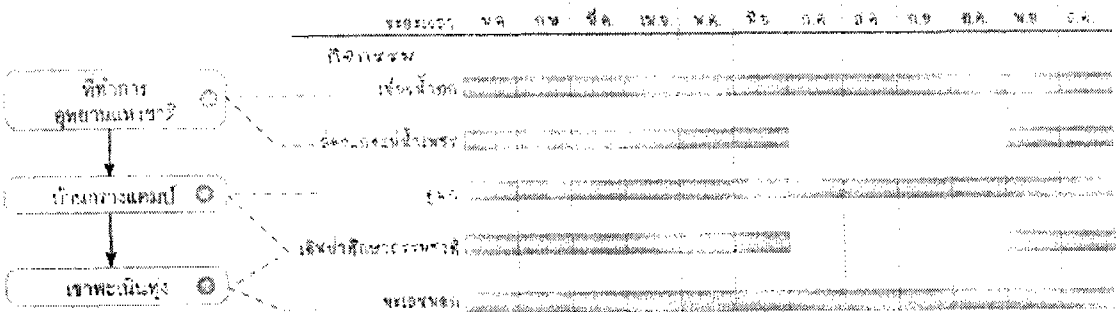
สถิตินักท่องเที่ยวแบบแยกเป็นรายเดือนของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ปีงบประมาณ 2546 – 2548

ที่มา: ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2549.

ภาพที่ 2.14

ช่วงเวลาของกิจกรรมท่องเที่ยวในระยะเวลา 1 ปี ที่เขตบริการแต่ละแห่งสนับสนุน

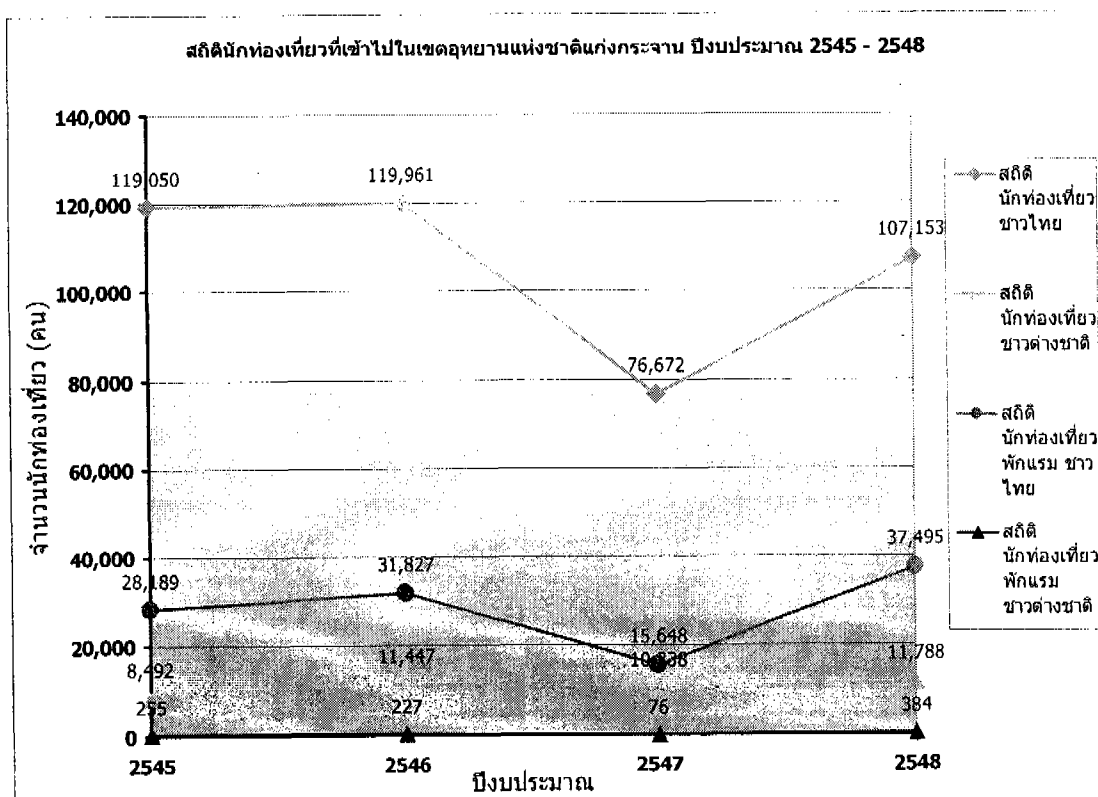
ที่มา: ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2549.

2. กลุ่มนักท่องเที่ยว และระยะเวลาที่ใช้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่นิยมการเดินทางเป็นหมู่คณะ และมีพาหนะส่วนตัว จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว และหนาแน่นมากในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน เขาพะเนินทุ่ง และมาในวันหยุดสุดสัปดาห์และช่วงเทศกาล มีแนวโน้มเกิดปัญหาความไม่เพียงพอของพื้นที่บริการ และความไม่เพียงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งปัญหาเรื่องมลภาวะในพื้นที่

จากสถิติที่เก็บโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาในอุทยานฯ ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยมีทั้งการเดินทางแบบไปเช้า – เย็นกลับ และแบบค้างคืน ในปัจจุบัน อัตราส่วนของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาแบบไปเช้า – เย็นกลับมีมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 84.67 ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวใน 1 ปี แต่จากการสัมภาษณ์ อัตรานักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแบบค้างคืนมีแนวโน้มสูงขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวจากภาครัฐ และทางอุทยานมีแผนพัฒนาพื้นที่เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ภาพที่ 2.15

สถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2545 – 2548

ที่มา: ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2549.

ตารางที่ 2.3

สรุปกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวของเขตบริการ

กิจกรรม	ที่ทำการ อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน	แหล่งท่องเที่ยว บ้านกร่างแคมป์	เขาพะเนินทุ่ง
1. กลุ่มแหล่ง ท่องเที่ยว	กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว อ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน และต้นแม่น้ำเพชรบุรี	กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว บ้านกร่าง และพะเนิน ทุ่งแคมป์	กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว บ้านกร่าง และพะเนิน ทุ่งแคมป์
2. แหล่งท่องเที่ยว	- เขื่อนแก่งกระจาน - อ่างเก็บน้ำ แก่ง กระจาน - ต้นแม่น้ำเพชรบุรี - ชุมชนบ้านพุเข็ม	- โป่งพรม - เขาประการัง - ลานหินผามาน - ถ้ำค้างคาว - มะค่ายักษ์	- เขาพะเนินทุ่ง - น้ำตกแม่เสด็จ - น้ำตกตอทิพย์ - น้ำตกธารทิพย์ - น้ำตกหินลาด - น้ำตกปรายบุรี
3. กิจกรรม	- แคมป์ปิ้ง - ล่องแพ/ล่องเรือ - ดูนก - ตกปลา	- แคมป์ปิ้ง - เดินป่าศึกษา ธรรมชาติ - ดูนก - ดูนก - ดูนก - ชมทิวทัศน์ - ส่องสัตว์	- แคมป์ปิ้ง - เดินป่าระยะไกล - เดินป่าศึกษา ธรรมชาติ - ชมทิวทัศน์ - เที่ยวน้ำตก

3. บุคลากรส่วนบริการ นอกจากเจ้าหน้าที่ส่วนบริหารป่าไม้ ในปัจจุบันทางอุทยานฯ ใช้คนในพื้นที่ทั้งหมดในการทำงาน รวมทั้งผู้ช่วยอุทยาน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ

2.4.3 ศักยภาพของพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีในด้านการท่องเที่ยวจัดอยู่ในระดับสูง มีจุดแข็ง – จุดอ่อน ดังนี้

ตารางที่ 2.4
สรุปศักยภาพระดับจังหวัดเพชรบุรี ด้านการท่องเที่ยว

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
1. มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายทั่วพื้นที่ (ทะเล ป่า เขา แม่น้ำ วัด วัง โบราณสถาน และ แหล่งศิลปวัตถุ) 2. อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และอำเภอต่าง ๆ อยู่ ใกล้ตัวจังหวัด มีโครงข่ายการคมนาคมเชื่อม แหล่งท่องเที่ยวจุดต่าง ๆ 3. มีสินค้าขึ้นชื่อ เช่น ขนมหวาน ชมพู่มะนาว กล้วยหอมทอง 4. มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายทั้งที่เป็น สถาบันการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ โครงการพระราชดำริ 5. มีการรวมกลุ่มองค์กรภาคเอกชน ประชาชน และสื่อมวลชนที่เข้มแข็ง	1. ทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวเริ่ม เสื่อมโทรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง (ดูแลโดยยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด) 2. ขาดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็น ระบบ (ส่วนหนึ่งดูแลโดยยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด) 3. มีเส้นทางคมนาคมสายหลักที่เชื่อมต่อจังหวัดอื่นเพียงเส้นทางเดียว ซึ่งมีปริมาณการจราจรหนาแน่นและมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูง (ดูแลโดยยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด)
โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
1. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล กำหนดให้เพชรบุรีเป็น 1 ใน 7 เส้นทางท่องเที่ยวเสริมภายใต้ Brand Image “Royal Paradise” (แดนฝัน ทะเล วัง) เปิดโอกาสให้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล 2. ความสนใจการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ เปิดโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ 3. ความตื่นตัวด้านสุขภาพเปิดโอกาสในการพัฒนาเกษตรปลอดภัย	1. ปัญหามลพิษธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำท่วมทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจทั้งด้านการท่องเที่ยวและการเกษตรอย่างสูง